

Kroatische kust

NELLES
GIDS

Kust van Slovenië
Montenegro

NIEUW met actuele reistips

Foto: Archiv Gunda Amberg

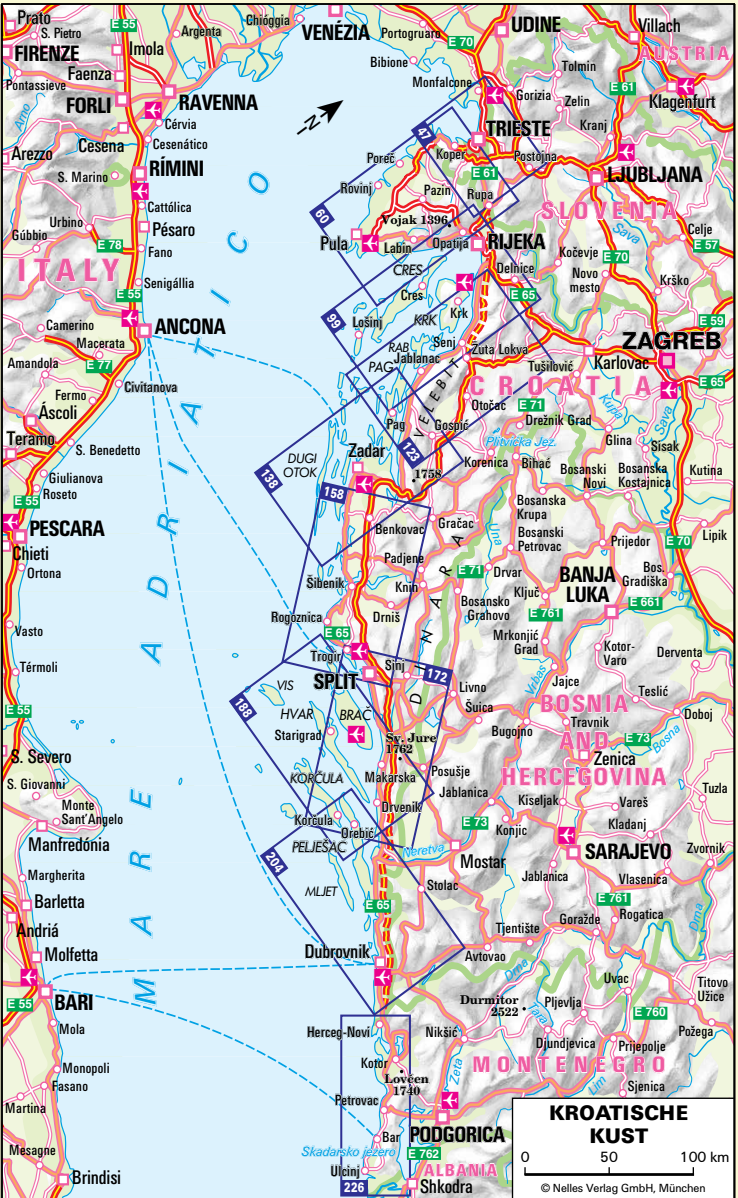
Cevapcici en ander lekkers • Kvarner, karst en konoba
Kristalheldere snorkelgebieden

Nelles Verlag

met extra
HOTELLIJST
en talrijke
DETAILKAARTEN

LIJST VAN KAARTEN

Kroatische kust	3
Slovenië (kust en karst)	47
Istrië	60
Umag	62
Poreč	66
Rovinj	70
Pula	77
Opatija	89
De Kvarner	99
Rijeka	101
Vinodol, Velebit, Rab, Pag	123
Noord-Dalmatische eilanden	138
Zadar	142/143
Šibenik	157
Šibenik – Trogir – Kaštelanska Riviera	158/159
Trogir	162
Makarska-Riviëra	172/173
Split / paleis van Diocletianus	174
Split	176
Midden-Dalmatische eilanden	188/189
Zuid-Dalmatië	204/205
Dubrovnik	210/211
Montenegro (kust)	226

**KROATISCHE
KUST**

0 50 100 km

© Nelles Verlag GmbH, München

LEGENDA

★★	topattractie (op de kaart)		de geel gemarkeerde namen worden in de tekst vermeld		staatsgrens met grensovergang
★	bezienswaardigheid (in de tekst)		internationale luchthaven / nationale luchthaven		autosnelweg
★	bezienswaardigheid (op de kaart)		UNESCO werelderfgoed		autoweg
★	oriëntatienummer in tekst en op kaart		bergtop (hoogte in meters)		grote verkeersweg
8	oriëntatienummer in tekst en op plattegrond		nationaal park, nationaal natuurreservaat		verharde hoofdweg
8 8	oriëntatienummer in tekst en op plan		afstand in kilometers		gewone weg
8	openbaar / belangrijk gebouw		strand		secundaire weg
	hotel, restaurant		vuurtoren, grot		spoor
	markt, monument		informatiecentrum		voetgangerszone
	hospitaal, post		parkeerplaats, bushalte		autoveerboot
	kerk, kerkhof				wegnummer
					

COLOFON: Nelles Gids: Kroatische kust – Kust van Slovenië, Montenegro

All rights reserved
 © Nelles® Verlag GmbH, 81379 München, Machtfinger Str. 11
 Info@Nelles.com, www.Nelles.com
 Druk 2013
 ISBN 978-3-86574-403-6

Licentieovereenkomst: Onderwerp van de gebruikersovereenkomst zijn de door Nelles Verlag GmbH gepubliceerde digitale reisgidsen "Nelles Gids". Nelles Verlag GmbH verleent alleen aan eindklanten toestemming voor het gebruik van de "Nelles Gids". Nelles Verlag GmbH verleent de gebruiker een niet-exclusief en beperkt recht op het gebruik van de "Nelles Gids". De gebruikers hebben het recht om een digitale kopie van de gewenste reisgids te downloaden, een elektronische kopie daarvan als back-up op te slaan en, voor zover door Nelles Verlag GmbH ter beschikking gesteld, een exemplaar daarvan uit te printen en daarvan twee kopieën te maken. Elk ander gebruik is slechts toegestaan met schriftelijke toestemming van Nelles Verlag GmbH. Indien de gebruiker in strijd handelt met deze licentieovereenkomst, is hij verplicht om, ongeacht de aanspraak op eventuele verdere schadevergoeding, een contractuele boete te betalen voor elke opzettelijke schending van deze overeenkomst. De gebruiker wordt erover geïnformeerd dat het bedrijf Nelles Verlag GmbH ter bescherming van de "Nelles Gids" technische maatregelen heeft genomen. De gebruiker is niet gerechtigd de technische beschermingsmaatregelen te omzeilen zonder de toestemming van Nelles Verlag GmbH. De door Nelles Verlag GmbH toegevoegde auteursrechtvermeldingen, referenties en merknamen mogen door de gebruiker niet worden gewijzigd noch mogen zij worden verwijderd.

Disclaimer: Alle informatie in de "Nelles Gids" wordt door het team van Nelles Verlag GmbH zorgvuldig onderzocht en geactualiseerd en, waar mogelijk, gecontroleerd op nauwkeurigheid. Ondanks zorgvuldig onderzoek is het mogelijk dat de informatie in de "Nelles Gids" niet of niet meer relevant is. Nelles Verlag GmbH kan dus evenmin als het team van de "Nelles Gids" aansprakelijk worden gesteld voor de volledigheid en juistheid van de in de "Nelles Gids" aangeboden informatie. Nelles Verlag GmbH en het team van de "Nelles Gids" kunnen in het bijzonder niet aansprakelijk worden gesteld voor schade, ongemak of tekortkomingen, letsel of andere gevolgen, voortvloeiend uit de informatie in de "Nelles Gids". Deze disclaimer geldt echter niet voor schade die voortvloeit uit schade aan leven, lichaam of gezondheid, gebaseerd op een nalatig plichtsverzuim door Nelles Verlag GmbH of een opzettelijk of nalatig plichtsverzuim door een wettelijke vertegenwoordiger of agent van Nelles Verlag GmbH. Op dezelfde wijze geldt deze disclaimer niet voor andere schade die voortvloeit uit een grof nalatig plichtsverzuim door Nelles Verlag GmbH of een opzettelijk of grof nalatig plichtsverzuim door een wettelijke vertegenwoordiger of agent van Nelles GmbH. Nelles Verlag GmbH is niet verantwoordelijk voor de beschikbaarheid van haar diensten.

Bij de hyperlinks en advertenties gaat het om inhoud die afkomstig is uit externe bronnen, waarvoor geen aansprakelijkheid is verschuldigd. Nelles Verlag GmbH distantiëert zich uitdrukkelijk van de inhoud van de gelinkte websites. In geen geval is Nelles Verlag GmbH aansprakelijk voor enige directe, indirecte, bijzondere of andere schade die voortvloeit uit het gebruik van een gelinkte website.

Lijst van kaarten	2
Colofon / Legenda / Voorbehoud	4

1 GESCHIEDENIS EN CULTUUR

Hoogtepunten	12
Opwarmertje	13
Geschiedenis in vogelvlucht	14
Geschiedenis van Istrië	17
Geschiedenis van Dalmatië	26
Kroatië in de 19de en 20ste eeuw	37

2 SLOVENIË

Koper	45
Hrastovlje	48
Škocjanske jame	49
Lipica	49
Postojnska jama	51
De Sloveense Riviëra	51
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	54-55

3 ISTRIË

De westkust	59
Uitstapjes in het binnenland	79
De oostkust	86
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	90-93

4 RIJEKA EN DE KVARNER

De Kvarner	97
Rijeka	98
Het eiland Krk	104
Het eiland Cres	110
Het eiland Lošinj	114
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	115-117

5 AAN HET VELEBITSKI-KANAAL

Vinodol	121
Senj	125
Nationaal park Plitvicer meren	127
Velebit	128
Het eiland Rab	129
Het eiland Pag	132
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	134-135

6 ZADAR EN NOORD-DALMATIË

Van Starigrad naar Zadar	139
Zadar	141
De Noord-Dalmatische eilanden	146
Biograd	150
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	150-151

7 RONDON ŠIBENIK EN TROGIR

Šibenik	155
Eilanden bij Šibenik	159
Trogir	161
De Weg van de Kastelen	165
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	166-167

8 SPLIT EN DE MAKARSKA-RIVIÈRA

Split	171
Kaštel Klis	177
Sinj	177
Omiš	178
De Makarska-Rivièra	179
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	182-183

9 DE MIDDEN-DALMATISCHE EILANDEN

Het eiland Brač	187
Het eiland Šolta	191
Het eiland Vis	191
Het eiland Hvar	192
Het eiland Korčula	195
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	198-199

10 DUBROVNIK EN ZUID-DALMATIË

Neretva-delta	203
Schiereiland Pelješac	203
Dubrovnik	207
Het eiland Mljet	219
De Elafiti-eilanden	220
Cavtat	221
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	222-223

11 MONTENEGRO

Montenegro	225
<i>INFO: Restaurants, musea e.d.</i>	229

12 THEMA'S

De karst	232
Watersport aan de Kroatische kust	234
Uit keuken en kelder	236

13 PRAKTISCHE TIPS

SLOVENIË

Vorbereidingen	240
Informatie	240
Aankomst / Douane	240
Praktische Tips	240
Autorijden / Autoverhuur	240
Dieren	241
Diplomatieke vertegenwoordigingen	241
Eten en drinken	241
Geld	241
Gezondheid	241
Post / Telefoon	241
Toeristische informatie	241

KROATIË

Vorbereidingen	242
Informatie	242
Aankomst	242
Klimaat en reistijd	242
Douane	242
Reizen naar en in Kroatië	243
Per vliegtuig	243
Per trein / schip / bus	243
Per auto	244
Praktische Tips	245
Alarmnummers / Autoverhuur	245
Elektriciteit	245
Eten en drinken	245
Feestdagen / Fooien	245
Fotograferen	246
Geld / wisselen	246
Gezondheid	246
Post / Roken / Sport	246
Telefoneren / Veiligheid	248
Adressen	248
Woordenlijst	248
Auteurs	251
Register	252
Accommodatie	257

SCS MA
VRVS

FRASI
PS

HOOGTEPUNTEN

****Oude stad van Koper** (p. 46): Venetiaans architectonisch erfgoed, pretorenpaleis uit de 15de eeuw.

****Sveti Trojstvo, Hrastovlje** (p. 48): vestingkerk met dodendansfresco uit 1490.

****Škocjanske jame** (grotten van St. Kanzian; p. 49): ondergrondse karstkloof met fantastische druipsteengrotten.

****Lipica** (p. 49): beroemde stoeterij, bakermat van de lippizaners.

****Grot van Adelsberg** (p. 51): spectaculair karstgrottenstelsel met indrukwekkende stalactieten en kalkstenen 'gordijnen'.

****Piran** (p. 52): het mooiste stadje aan de rivièra van Slovenië.

****Poreč** (p. 64): levendige oude stad met Romeinse plattegrond en Byzantijnse ****Euphrasius-basiliek**, omgeven door pijnboombossen, lagunen en rots- en kiezelstranden.

****Rovinj** (p. 69): bijzonder fotogenieke historische stad aan de Adriaanse Zee, Italiaans aandoend, met groene eilandjes voor de kust.

****Motovun** (p. 81): karakteristieke, gefortificeerde Istrische plaats, beschut gelegen; met truffelrestaurants, kunstenaars-ateliers en imposant 360° panorama.

****Opatija** (p. 88): statige villa's met oud-Oostenrijkse flair, gezonde zoutlucht en een 12 km lange oeverpromenade aan de rotsachtige kust voor lange wandelingen.

****Nationaal park Plitvička jezera** (Plitvicer meren, p. 127): bij een rit door Dalmatië moet u een uitstapje inplannen naar dit wonder van de natuur: 16 groenblauwe karstmeren, met elkaar

verbonden door 92 watervallen, geleend te midden van uitgestrekte bossen.

****Zadar** (p. 141): in de belangrijkste stad van Noord-Dalmatië stuit u steeds weer op getuigenissen van de rijke geschiedenis.

****Šibenik** (p. 155): in de oudste Slavische stad aan de Adriatische Zee kunt u geweldig slenteren door pittoreske steegjes. Hoogtepunt van de stadsbezichtiging is de domkerk ****Sveti Jakov**, het meest belangwekkende Renaissance-bouwwerk van Kroatië.

****Nationaal park Krka** (p. 157): door het karstrijke achterland van Šibenik slingert en kronkelt de rivier de Krka met tal van stroomversnellingen en watervallen.

****Trogir** (p. 161): de middeleeuwse stad op een klein eiland is een uitgebreide verkenning waard; de kathedraal ****Sveti Lovro** biedt onderdak aan vele bijzondere kunstschatten.

****Split** (p. 171): achter de Romeinse muren die de oude stad omheinen verbijgt zich het ****paleis van Diocletianus**. Deze residentie voor de oude dag van de Romeinse keizer is uitstekend bewaard gebleven.

****Zlatni rat** (p. 190): de 'Gouden Hoorn' ten westen van de haven van Bol (eiland Brač) is een droomstrand van fijn kiezelzand.

****Eiland Hvar** (p. 192): zwemmen en wandelen, bekoorlijke plaatsjes en prachtige natuur – het langgerekte eiland is een waar vakantieparadijs.

****Korčula** (p. 196): 'klein Dubrovnik' – deze bijnaam heeft de hoofdstad van het eiland Korčula te danken aan haar fraaie ligging en de mooie oude stadskern.

****Dubrovnik** (p. 207): de schitterende oude stad van de Zuid-Dalmatische metropool is wereldberoemd. Een voortreffelijk bewaard gebleven, imposante ****stadsmuur** omsluit een indrukwekkende verzameling historische bouwwerken, waaronder het ****Knežev dvor** (rectorenpaleis) in renaissance- en barokstijl.

Voorafgaande pagina's: zien en gezien worden – in de namiddag op de Pjaca van de stad Hvar. Een prachtig Byzantijns mozaïek – Euphrasius-basiliek, Poreč. Rechts: stadstrand en oude haven van Dubrovnik.

Foto: Volkmar E. Janicke

OPWARMERTJE

Het landschap dat zich aankondigt in Slovenië – vruchtbare valleien en door pittoreske dorpjes gekroonde heuveltoppen – wordt voortgezet in het Kroatische Istrië, waar het wordt verrijkt met sprookjesachtige stadjes terwijl een vleugje Toscane bespeurbaar is in het Istrische binnenland.

Aan de poorten van de oude stadskernen prijkt de leeuw van Venetië. Wanneer u door de steegjes slentert ontwaart u – bijvoorbeeld in Poreč of Pula – overblijfselen uit de Romeinse tijd; in schilderachtige kuststeden als Rovinj wordt nog gedeeltelijk Italiaans gesproken. Luisterrijke villa's aan de Adriatische kust van Opatija ademen de charme van de oude Donaumonarchie, op de terrasjes van de kustpromenade kunt u een cappuccino drinken en daarbij een Weense tompoes bestellen.

Aan de stranden van Istrië treft u weliswaar geen zand aan, maar daarvoor in de plaats krijgt u kleine kiezelbaaien en idyllische plaatsjes aan rotsachtige oevers met kristalhelder water.

Pijnbomen en cipressen, karstheuvelds, rots- en kiezelstranden omzomen 330 km lang de Adriatische kust van Dalmatië. Diepblauw glanst het schone water, en donkergroene pijnboombossen beschutten idyllische strandbaaien.

Eeuwenlang reeds leven vissers en schapenherders op de kleine eilanden, wat ook geldt voor de boeren, die aan de stenige grond groente, olijven en zoete wijndruiven proberen te onttrekken. Zowel badgasten als zeilers waarderen de veelzijdige wereld van de Dalmatische archipel, waar nog onbewoonde eilanden te vinden zijn. Ook het ruim 1700 m hoge Biokovo-gebergte, dat de kust flankiert, biedt weldadige rust.

De eerbiedwaardige havensteden van Dalmatië getuigen van een rijke traditie. Sommige ervan waren net als Split al ten tijde van de Romeinen bloeiende nederzettingen. Uitvoerig gerestaureerd als ze nu zijn, vertegenwoordigen ze thans bezoekersmagneten aan de Adriatische kust; enkele zijn zelfs Unesco-werelderfgoed – alleen al Dubrovnik is een reis waard.

Bronstijd

Ca. 1800-1200 v.C. Vestiging van Illyriërs op de Balkan. De stammen van de Histriërs en de Liborniërs bevolken het Istrische schiereiland en de bocht van Kvarner. De nederzettingen van de Histriërs liggen op heuveltoppen.

Vroegste geschiedenis en oudheid

Vanaf **1200 v.C.**, in de bronstijd, trekken Illyrische stammen het gebied van Dalmatië en Istrië binnen. Van hen zijn de Delmaten het belangrijkste. Vanaf de **4de eeuw v.C.** vestigen zich ook Griekse stammen, en deze stichten belangrijke nederzettingen als Tragurion (Trogir), Epidaurus (Cavtat, bezuiden Dubrovnik) of Pharos (Hvar). De Romeinen dringen vanaf de **3de eeuw v.C.** steeds zuidelijker het Adriatische gebied binnen. Dalmatië wordt een Illyrische provincie, met Salona (Split) als hoofdstad, onder Diocletianus het machtscentrum van het Romeinse Rijk.

177 v.C. Istrië wordt een Romeinse provincie.

395 Istrië deel van het West-Romeinse Rijk.

425 Het christendom wordt de staatsreligie.

De tijd van volksverhuizingen

493-536 Om de invloed van Germaanse stammen te verhinderen, zendt het Byzantijnse Rijk de Oost-Goten onder Theoderik. Deze veroveren Istrië en Boven-Italië en splitsen zich af.

535-54 Byzantijns-Gotische oorlog. Het Byzantijnse Rijk verkrijgt opnieuw de heerschappij over Boven-Italië en Istrië. Vanaf het jaar 500 dringen Slaven (w.o. Kroaten en Slovenen) de Balkan binnen.

Vanaf 600 Kroatische bevolkingsgroepen koloniseren Noord-Istrië en de Kvarner-baai.

Middeleeuwen en nieuwe tijd

Rond 800 Langobarden veroveren het Byzantijnse Istrië en Boven-Italië. De Franken onder Karel de Grote onderwerpen de Langobarden en nemen de heerschappij over het noordelijke Adriatische gebied over. Frankische missionarissen bekeren de Slavische stammen.

879 De Kroaten erkennen na de kerkplitsing de Paus als hoofd van hun kerk.

925 Tomislav wordt door een gezant van de Paus gekroond tot katholieke koning van Kroatie. Oost-Istrië en de Kvarner-baai vallen aan het nieuwe koninkrijk toe.

1102 De Kroaten erkennen de Hongaarse heerschappij, die 800 jaar zal duren. Vanaf de **13de eeuw** wordt de handel met het Oosten alsmede de controle over de zeehandelsroute, en zodoende de havens langs de Dalmatische kust, voor Venetië steeds belangrijker.

1409 Nadat Hongarije Dalmatië aan Venetië heeft verkocht, krijgen de steden langs de Adriatische kust Venetiaanse stadhouders.

14de/15de eeuw Machtsstrijd tussen de Habsburgers – die het Slavische achterland beheersen – en de zeerepubliek Venetië.

Foto: Thomas Stankiewicz

Het amfiteater in Pula, imposant relict van de Romeinse provincie Histra.

1420 Venetië wint ook het binnenland van West-Istrië voor zich. Voor Istrië begint een nieuwe culturele en economische bloei.

16de eeuw invallen van de Turken in Istrië en piraterij in de Kvarner-baai.

1571 De Venetiaans-Spaanse vloot verslaat de Turkse vloot in de Golf van Corinthië.

Napoleontische en Habsburgse tijd

1797 Napoleon bezegelt het einde van de Venetiaanse heerschappij, Istrië en de Kvarner-baai vallen aan Oostenrijk toe.

1805 Bij de vrede van Pressburg tussen Napoleon en Oostenrijk worden Istrië en Dalmatië aan Italië toebedeeld.

1809-13 Napoleon verenigt Istrië, Dalmatië, Slovenië, Oost-Tirol en West-Carinthië tot Illyrische provincies.

1815 Op het Weens Congres valt Dalmatië toe aan Oostenrijk-Hongarije. De nieuwe grootmacht forceert de groei van verkeer en economie. Dankzij spoorwegen- en stoombootverbindingen opkomt van het k.u.k.-toerisme.

Foto: Andreea Sabo-Russ

De lange Venetiaanse overheersing is zichtbaar in de architectuur van de kuststeden.

20ste en 21ste eeuw

1918 Stichting van de SHS-staat (koninkrijk van Serven, Kroaten en Slovenen), nadat Oostenrijk tot de verliezers van WO I behoort. Istrië blijft echter voorlopig bij Oostenrijk.

1919 Staatsgreep Gabriele D'Annunzio in Fiume (Rijeka). Istrië, Lošinj, Cres en Triëst vallen toe aan Italië.

Na 1945 Met de stichting van Joegoslavië komt Istrië aan de deelrepubliek Kroatië toe. Maarschalk Tito geeft de jonge staat met zijn diverse bevolkingsgroepen en religies vorm

als federatieve republiek volgens socialistische principes. Het communistische systeem van de USSR wijst hij in 1948 af. In de jaren vijftig ontstaat een eigen richting van het Joegoslavische socialisme. Bevolkingsgroepen uit andere delen van het land (Servië, Slovenië, Bosnië) trekken ook naar Istrië, waar naast de opbouw van de industrie (Rijeka, Pula) ook het toerisme wordt ontwikkeld. In de **jaren zestig en zeventig** ontstaat aan de Adriatische kust een moderne toeristische infrastructuur, en daarmee een zekere welvaart. Na de dood van Tito in **1980** destabiliseren de voortdurende regeringwisselingen en economische schandalen de veelvolkerenstaat. Separatisme wint aan invloed.

In **1991** leiden de sociale en vooral economische tegenstellingen tot een afscheiding van eerst Slovenië en vervolgens Kroatië, waarbij Dalmatië een van de 5 deelrepublieken van de nieuwe staat Kroatië wordt. In december 1991 beschieten Servisch-Montenegrijnse eenheden de tot het werelderfgoed behorende oude binnenstad van Dubrovnik (Zuid-Dalmatië); in Noord-Dalmatië schieten Krajina-Serven op de historische steden Zadar en Šibenik. Het Servisch gedomineerde overblijvende deel van Joegoslavië wil daarmee een brede toegang tot het Adriatische gebied verkrijgen.

1991-95 Vanwege de oorlog in het achterland van Dalmatië en in Bosnië neemt m.n. Istrië veel vluchtelingen op. De toeristenbranche lijdt grote schade.

Vanaf 2000, na de dood van president Tudjman (12-12-1999), begint de democratisering van Kroatië onder president Stipe Mesić.

2005 Kroatië maakt de arrestatie mogelijk van de van oorlogsmisdaden verdachte generaal Ante Gotovina. Hierdoor wordt het toetredingsproces tot de EU gestart.

2007 Parlementsverkiezingen: patstelling tussen de HDZ en de sociaaldemocraten.

2008 Nieuwe coalitieregering onder leiding van de conservatieve HDZ van premier Sanader.

2010 De sociaal-democraat Ivo Josipović, die pleit voor een Europa-vriendelijke politiek en aanpak van de corruptie, wordt president.

2013 De kredietwaardigheid van Kroatië komt in een lagere schaal. EU-lidmaatschap gepland voor medio 2013.

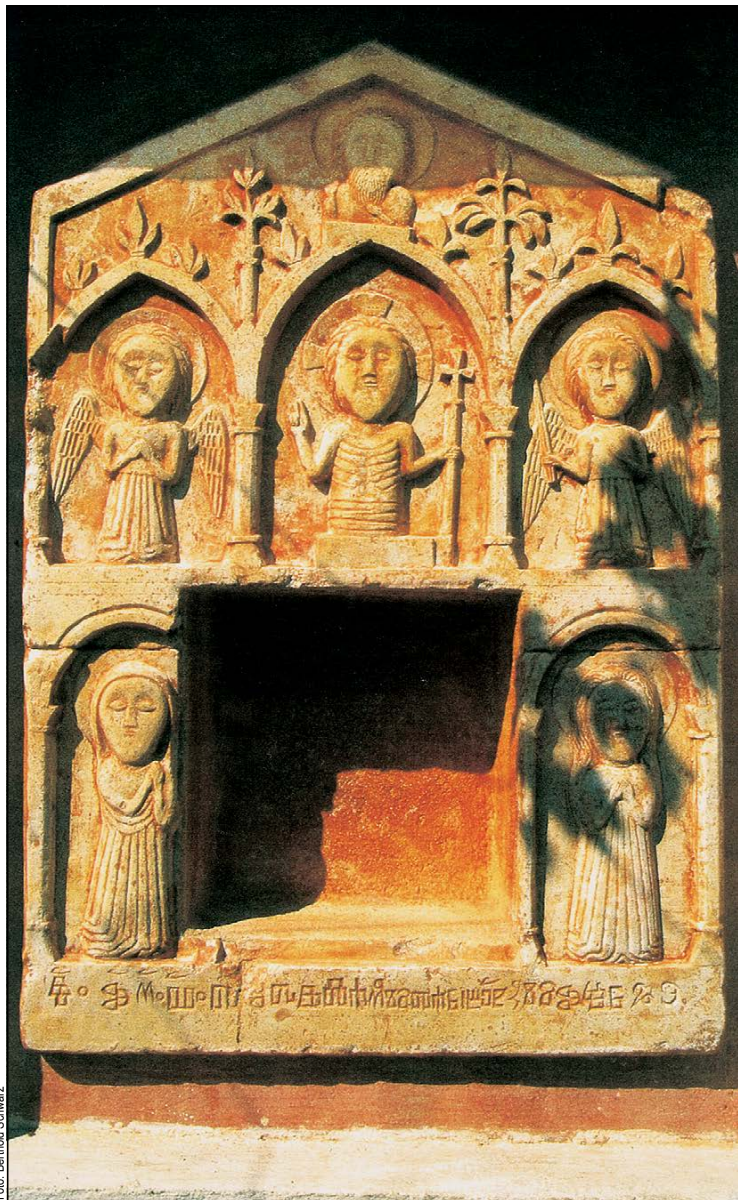

Foto: Berthold Schwarz

GESCHIEDENIS EN CULTUUR

DE GESCHIEDENIS VAN ISTRİË

Istrië is tegenwoordig een van de populairste bestemmingen voor het internationale strandtoerisme aan de Adriatische kust. Al lang geleden zijn er op dit schiereiland verschillende volkeren op elkaar gestoten, zodat er een levendige culturele uitwisseling heeft plaatsgevonden. Ondanks deze veelsoortige etnische invloeden heeft vooral één cultuur zijn stempel gedrukt op Istrië: de stedelijke beschaving van Venetië, dat meer dan 500 jaar over deze streek regeerde.

Vroegste geschiedenis en oudheid

Het schiereiland kan er zich op beroemen een van de oudste bewoonde gebieden van Europa te zijn. Vondsten in de grotten van Šandalja in het zuiden van Istrië tonen aan dat hier al 800.000 jaar geleden tijdens het Paleolithicum oermensen leefden.

In de late bronstijd vestigden zich hier de Histrische Illyriërs, een Indo-Europese stam uit Midden-Europa; het schiereiland werd naar hen genoemd. De Histriërs leefden van de jacht en de visvangst en kenden ook al akkerbouw en veeteelt. Beschutte maar goed toegankelijke baaien waren zeer gunstig voor de visvangst en de scheepvaart en een druk handelsverkeer met de Dalmatiërs, Etrusken en Grieken.

Het binnenland van het schiereiland bood met zijn talrijke alleenstaande heuvels en bergtoppen uitstekende mogelijkheden om op beschermde plekken ommuurde steden te stichten. De speciale manier waarop de Illyriërs hun kolonies bouwden wordt de *Gradinacultuur* genoemd. Op de top van een heuvel of een berg werd een heilig gebied afgepaald en de zetel van

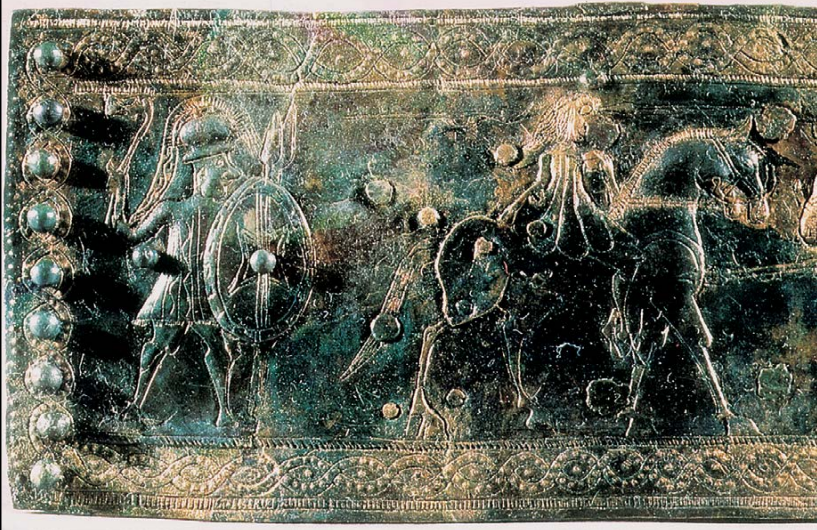
de machthebber gebouwd; de huizen van de bevolking verrezen cirkelvormig rondom de centrale bestuurlijke gebouwen. Het hele bebouwde areaal werd door massieve wallen, net als bij een fort, beschermd. Dit planologisch beginsel heeft tot op heden zijn stempel gedrukt op de stedenbouwkundige structuur van vele plaatsen. Ook de Romeinen onderkennen de voordelen van de Illyrische planologie.

Door hun grote beschavingsvoorsprong slaagden de Illyriërs erin het hele westelijke deel van het Balkanschiereiland te onderwerpen en zelfs vaste voet te krijgen op Italiaans grondgebied, in Apulië. Er ontstonden vooral handelsbetrekkingen met de hellenistische wereld, maar ook tot ver in het noordoosten werden zaken gedaan: via de barnsteenroute, een van de oudste handelswegen, vonden producten uit de Baltische gebieden hun weg naar de Middellandse Zee. De Griekse chroniqueurs vermelden Istrië en het gebied Kvarner al in de 6de eeuw v.C. De *Gnatya*-keramiek die ten noorden van de Alpen en in Griekenland is opgegraven alsook Griekse munten en sculpturen die men in Istrië heeft gevonden, getuigen van de verreikende handelscontacten in de oudheid.

Istrië onder Romeinse heerschappij

Met de komst van de Romeinen veranderde er veel. Nadat ze het Apennijns schiereiland hadden onderworpen, namen ze zich voor ook het Adriatische gebied te veroveren. Een aanleiding daartoe was het 'hulpgehoep' van Griekse gemeenschappen in Midden-Dalmatië. Al in de 3de eeuw v.C. maakten de Romeinen een einde aan de piraterij van de Delmaten, een Illyrische stam, en controleerden spoedig ook andere gebieden van de Adriatische regio. Dat geschiedde aldus: Na de bouw omstreeks 182 v.C. van het gefortificeerde Aquileia aan de Golf van Triëst stootten de Romeinen door

Links: glagolitische inscriptie in Valun op het eiland Cres.

naar Istrië. De Histriërs trokken ze zich terug onder leiding van hun aanvoerder Epul in de machtige burcht Nesactium op de zuidelijke punt van het schiereiland. Na een langdurige belegering door de Romeinen viel ook deze laatste vesting en heel Istrië werd Romeins. Vervolgens begonnen de Romeinen planmatig een wegennet aan te leggen dat de nieuwe Romeinse steunpunten met elkaar moest verbinden. Op de oorspronkelijke Histrische nederzettingen lieten ze zwaar versterkte stedelijke steunpunten bouwen, waarvan Pola (Pula) en Parentium (Poreč) tot de belangrijkste behoorden. Beide steden groeiden uit tot grote bestuurscentra, die zich door hun beschermde ligging aan zee ook ontwikkelden tot belangrijke handelscentra.

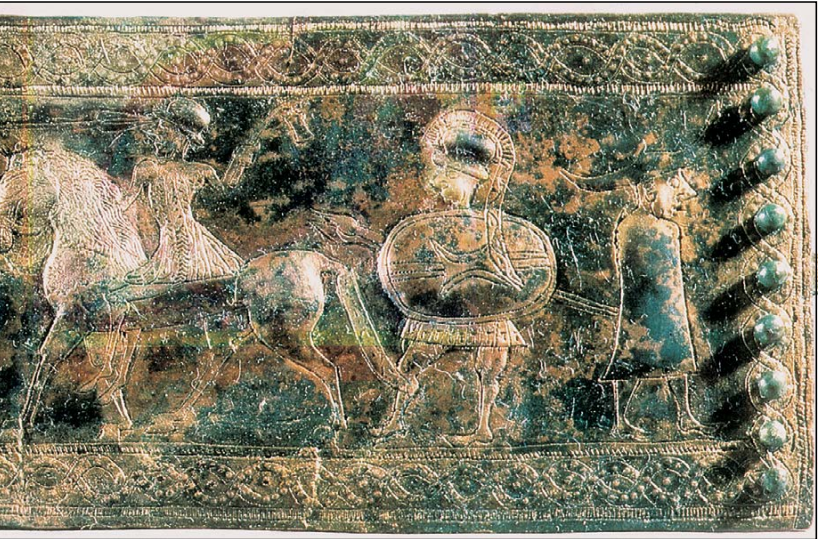
Onder de knoet van de Romeinen verloren de Illyriërs hun land aan Romeinse oud-strijders en grootgrondbezitters, werden ze tot lijfeigenen ge-

Boven: de Illyriërs hadden grote vaardigheid in het bewerken van metaal (bronzen gordel, 5de eeuw).

maakt en zelfs als slaven verkocht. Met de ambtsaanvaarding van Augustus (31 v.C. - 14 v.C.) kregen de bewoners van Istrië burgerrecht. De Istrische steden kregen binnen de Romeinse provincie Histria de status van municipia.

Door zijn geografische ligging aan het uiteinde van het noordelijk Adriatische bekken, door zijn geopolitieke ligging en door zijn goede verbinding met Italië was de stad Aquileia hét kruispunt van alle belangrijke land- en waterwegen. Vanuit Aquileia liep de *Via Postumia* naar Emona (Ljubljana) en Pannonië. Een andere Romeinse weg liep via Tergeste (Triëst) naar Tarsatica (Rijeka); vandaar liepen weer andere wegen naar Siscia (Sisak) en langs de kust naar de provincie Dalmatië.

Vanuit Tergeste liep de *Via Flavia* langs de Istrische kust. Deze weg zorgde voor een florerende handel, vooral met Italië. Grote steden als Pola en Parentium waren ook belangrijke havens. Vandaar werden olijven, olie, wijn en andere Istrische producten vervoerd naar de markten. Archeologen hebben veel amfora's met Istrische merktekens

gevonden in Rome. Anderzijds vindt u op Istrisch grondgebied – vooral in de regio van Pula – belangrijke voorbeelden van Romeinse architectuur, bv. het amfitheater en de tempel van Augustus en de keizerlijke Villa Rustica op het eiland Brijuni.

In de 2de eeuw n.C. was de Romeinse traditie aan deze zijde van de Adriatische Zee zo diep geworteld dat er zelfs enige keizers van Illyrische herkomst over het grote Rijk konden heersen. Tegen het einde van de 3de eeuw besteedde zelfs een man uit Salona, de hoofdstad van Dalmatia (een Illyrische provincie van Rome) de troon van het Romeinse Rijk: Diocletianus. Omdat op zijn aandringen ook het paleis van Split werd gebouwd, gold Illyrië voor korte tijd als het draai- en middelpunt van het imperium (zie ook geschiedenis Dalmatië).

Toen in 313 n.C. het Edict van Tolerantie van Milaan werd afgekondigd, waarbij vrijheid van godsdienst werd gegarandeerd, ontstonden in Poreč, Pula, Novigrad en Koper de eerste christelijke diocesen. De bisdommen

kwamen in de plaats van de oude municipia en namen hun politieke, maatschappelijke en economische functies over. De oude oratoria werden verbouwd tot vroeg-christelijke basilieken en zo ontstonden in de loop der eeuwen grootse meesterwerken, zoals de dom van Pula.

In 395 n.C. werd het Romeinse Rijk door de zonen van Theodosius verdeeld in een Oost- en West-Romeins Rijk. Istrië bleef bij het westelijk rijk, waar Ravenna de keizerlijke residentie werd.

Istrië ten tijde van de volksverhuizing

Tegen het einde van de 4de eeuw veranderde de volksverhuizing de structuren in heel Europa. In 399 marcheerden de West-Goten onder Alarik via het Istrisch gebied naar Italië. In 452 werden ze gevolgd door de Hunnen uit de Pannonische vlakte. Onder leiding van Attila verwoestten ze op hun weg naar Rome het prachtige Aquileia en stortten vooral het binnenland van het schiereiland in een economische crisis. Alleen

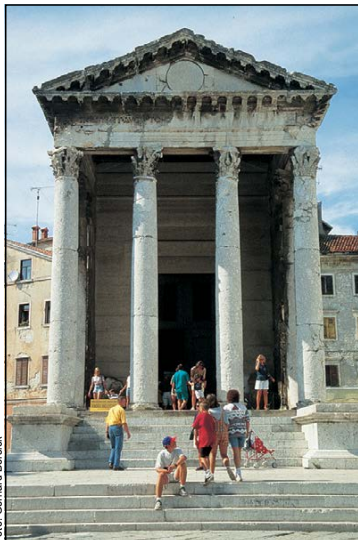

Foto: Gerhard Bersick

de grote kuststeden bleven gespaard.

Nadat de Germaanse legeraanvoerder Odoaker de laatste keizer Romulus Augustus had afgezet en in 476 zelf de macht in Italië had gegrepen, verhinderde het Oost-Romeinse Rijk – dat was Byzantium – een uitbreiding van zijn heerschappij over het oostelijke Adriatische gebied: het stuurde de Oost-Goten onder leiding van Theoderik naar Italië. Odoakers lot was bezegeld toen hij de beslissende slag aan de huidige Sloveens-Italiaanse grensrivier, de Soča, ten noorden van Tergeste (Triëst) verloor. Het duurde niet lang of de Oost-Goten vestigden zich als nieuwe machthebbers in Italië en derhalve ook in Istrië.

Onmiddellijk na de dood van Theoderik raakte het rijk van de Goten in verval. Daarvan maakte Byzantium onder leiding van keizer Justinianus gebruik om zijn grondgebied uit te breiden naar het westen – met als doel

de hele Middellandse Zee onder zijn gezag te brengen. Istrië en Dalmatië werden Byzantijns (555). Byzantium stichtte het exarchaat Ravenna als bestuurscentrum en herbouwde ook Aquileia. Daarmee begon voor Istrië een nieuwe culturele bloei, die weliswaar slechts van korte duur was maar waarvan zelfs tegenwoordig nog sporen zichtbaar zijn: de Euphrasius-basiliek van Poreč met zijn overdadige mozaïekversieringen vertoont een duidelijke verwantschap met de mozaïeken van Ravenna. Het is zelfs mogelijk dat het hier dezelfde steenzetters betreft.

Voordat de Grieks-Byzantijnse cultuur zich in de plaats van de Romeinse kon verspreiden over Istrië en Dalmatië begon een nieuwe volksverhuizing in dit gebied. Omstreeks 500 vielen grote groepen Slaven vanuit hun stamgebieden ten oosten van de Karpaten, aan de Dnjestr en de Donau, via Pannonië de gebieden tussen de Drava en de Sava binnen. Vandaar trokken vooral Kroaten verder naar de Adriatische kusten van Istrië en Dalmatië, waar ze zich vanaf 600 in het achterland van de kuststrook vestigden. Omdat het binnenland van het schiereiland door de volksverhuizing ernstig was verwoest en het bestuursapparaat van Byzantium nog in de steigers stond, konden de Slavische stammen zich ongestoord in grote gebieden vestigen.

De goed versterkte en straf georganiseerde geromaniseerde kuststeden zagen zich genoodzaakt hun krachten te bundelen, wilden ze het op den duur niet afleggen tegen de Slavische overmacht. Het verre Byzantium was niet in staat de landverovering van de Slaven tegen te gaan of ongedaan te maken.

De vroege Middeleeuwen: Longobarden en Franken

Toen de Germaanse Longobarden in de 8ste eeuw Istrië binnenvielen was er niemand sterk genoeg om ze tegen te houden. Ofschoon ze er niet in slaag-

Boven: de Augustustempel in Pula. Rechts: erfenis van de Byzantijnse heerschappij in Istrië – de Euphrasius-basiliek in Poreč.

Foto: Hrvatska Turistička Zajednica

den het hele schiereiland te onderwerpen, was hun dominantie aanzienlijk doordat ze de kuststeden in hun macht kregen. In Novigrad vestigden de Longobarden een bisdom, en ze bouwden de stad uit tot hun belangrijkste centrum. Istrië bleef van de Longobarden toen ze hun veroveringsdrang naar Noord-Italië verplaatsten – via Cividale in Friule naar Pavia ten zuiden van Milaan.

De oproep van de paus aan Karel de Grote om hem te helpen tegen de Longobardische aanvallen op het gebied van Rome, leidde tot een machtswisseling op Italiaanse bodem. De Franken slokten het rijk van de Longobarden op en daarmee in 788 ook Istrië, dat tot dan toe op papier Byzantijs was.

Om hun heerschappij veilig te stellen verenigden de Franken de gebieden met een overwegend Zuid-Slavische bevolking onder een sterk centraal gezag en stelden ze aparte vorsten aan als hun markgraven. Hertog Johan, die de nieuwe gebieden van de Frankische kroon als leen kreeg, introduceerde nu op zijn beurt het feodaal systeem in

Istrië. Eveneens werden de rechtsnormen uit de Romeinse tijd, die nog in de steden opgeld deden, aangepast aan de nieuwe machtsstructuur. Dat betekende natuurlijk dat er een einde kwam aan de verregaande autonomie van de kuststeden. Oude rechtsregels werden slechts in zoverre overgenomen dat ze de macht van de nieuwe machtshebbers niet inperkten.

Het economisch en politiek streven van de nieuwe heersers was vooral op één doel gericht: het ondermijnen van de macht van de steden. Want daarvan hadden ze maar weinig steun te verwachten. Nieuwe belastingen en betalingen, zoals de kerkelijke tiende penning, en invoerrechten troffen vooral de autonome steden en bisdommen.

Ter verzwakking van de steden diende ook de bouw van nieuwe centra in het binnenland waar de Slaven al snel een serieuze machtsfactor vormden. Daarbij breidde men oude Illyrische nederzettingen sterk uit, zoals Buzet. De planologie richtte zich naar de ligging van de oorden op bergen en heuvels: concentrische, door een stadsmuur be-

Foto: János Kalmár

grense cirkels van straten en stegen breidden zich als golven uit rondom een centraal marktplein. Tot op de dag van vandaag beheerst dit geometrische patroon de stadjes in Centraal-Istrië.

De Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd

Tot in de 11de eeuw nam de invloed van de Kroaten, die vanuit Dalmatië naar het noorden oprukten, zo sterk toe dat een deel van oostelijk Istrië en het gebied van de Kvarner deel gingen uitmaken van het Kroatisch koninkrijk. Nadat de opvolgingsoorlogen in het Heilige Roomse Rijk waren beëindigd, consolideerden zich de verhoudingen in Istrië. De Investituurstrijd van 1074 speelde in zoverre een rol op het schiereiland, dat de paus Istrië toewees aan de patriarch van Aquileia. Dat leidde tot een competentiestrijd tussen de kerkelijke en de wereldlijke macht. Toen de

keizer Istrië aan het begin van de 13de eeuw wilde overdragen aan Lodewijk van Beieren stuitte dat op verzet van de patriarch. Het zinde de Kerk toch al niet dat het sterke Beieren het gebied van Aquileia omsingeld hield. Istrië werd daarop in twee delen gesplitst: de bergachtige gebieden, voornamelijk in het noordoosten, werden aan de graven van Devina gegeven, de vlakten vielen toe aan de graven van Gorički; de kuststreek bleef tot Aquileia behoren. Toen aanspraken van Aquileia – en later ook van Venetië – op het binnenland te krachtig werden, zochten de twee grafelijke geslachten hun toevlucht bij de Habsburgers, die beloofden deze gebieden te zullen beschermen. In de 13de eeuw raakte het rijk, deze keer onder de Hohenstaufen, weer in een crisis. Istrië kende een voortdurende machtsstrijd tussen de graven van Devina en Gorički alsook tussen Venetië en Aquileia. In 1420 slaagde de zeevarende republiek Venetië er definitief in de kuststreek – begeerd om zijn rijke steden en zoutmijnen – en een paar belangrijke steden in het binnenland (Motovun, Buje) in

Boven: net zoals de Illyriërs bouwden de Slaven hun nederzettingen op een door een muur omringde heuvelkruin (Završje). Rechts: een Marcusleeuw (Novigrad).

Foto: Kai-Ulrich Müller

te lijven. Door erfovereenkomsten verloren de grafelijke families de rest van het schiereiland aan de Habsburgers, die er tot 1797 over regeerden.

De jaren in het teken van de leeuw van San Marco waren het cultureel en economisch hoogtepunt van Istrië. Door de nu duidelijke en voornamelijk vreedzame verhoudingen floreerde de handel. Onder deze omstandigheden zouden prachtige culturele prestaties zijn geleverd, ware het niet dat de oorlogen tegen de Turken en vele epidemieën een succesrijke verbreiding van de renaissance en later de barok in Istrië in de weg stonden.

In de 16de eeuw waren Oostenrijk en Venetië in een oorlog gewikkeld met het Osmaanse Rijk. Toen de Turken de Uskokken verdreven uit hun stamgebied Klis (bij Split), vestigden die zich in Senj. Van daaruit maakten zij de Kvarner onveilig en veroverden in 1597 zelfs Rovinj. Tijdens de Uskokische oorlog (1615-1617) lukte het de gevreesde Uskokken met behulp van de Oostenrijkers de Venetianen volledig te verdrijven uit Istrië. Het geluk was

echter met de Venetianen: de Uskokken verloren de bescherming van de Oostenrijkers en hun thuishaven Senj, zodat de kust weer toeviel aan Venetië.

Tot 1797 bleef alles zoals het was. Pas door Napoleon kwamen er weer veranderingen. Bij de vrede van Campo Formio stond Oostenrijk België af aan Frankrijk en kreeg daarvoor in ruil Venetië en daarmee ook het schiereiland en Dalmatië. Na de nederlaag van Oostenrijk bij Austerlitz (1805) kwamen deze gebieden weer bij Frankrijk, dat nu alle zeehavens van zijn tegenstander in handen had. Na deze politieke machtswisseling werd ook het feodale systeem afgeschaft. De gelijkberechtiging van alle burgers lukte maar zelden, want de feodale traditie was juist in de rijke gemeenschappen langs de kust te diep verankerd. Anderzijds zagen de nationale groeperingen van Kroaten, Slovenen en Dalmatiërs (net als de Serviërs) in het gelijkheidsbeginsel van de Franse Revolutie een kans om op zijn minst economisch zelfstandiger te worden teneinde later eventueel ook politieke zelfbeschikking te verwerven.

Istrië en Dalmatië werden samen met Oost-Tirol, West-Karintië en Slovenië verenigd in de provincie Illyrië. Na het Congres van Wenen in 1814/15 – na Napoleons ondergang – werd het gebied weer Oostenrijks.

Uit de geschiedenis van de bouwkunst blijkt dat slechts tot de 15de eeuw nieuwe culturele invloeden in Istrië wortel schoten. Venetië beïnvloedde de architectuur het sterkst met zijn eigenzinnige interpretatie van de gotiek. Overal ontstonden stedelijke loggia's – de mooiste staan in Koper en Pula. De Venetiaans-gotische stadspaleizen van de rijke koopmansklasse laten zien welk een hoge vlucht de handel nam. De romaanse campaniles werden tijdens het Venetiaanse bestuur in gotische stijl herschapen. Ook de interieurs van de kerken kregen een nieuw jasje.

In de 15de eeuw ontstond er een authentieke schilderschool die uit verschillende invloeden van buitenaf een eigen rustieke, typisch Istrische stijl ontwikkelde. In Hrastovlje (ten oosten van Koper) en in Beram (bij Pazin) kunt u de indrukwekkendste voorbeelden van deze schilderkunst bekijken. Daar werkten de meesters Ivan en Vincent uit Kastav (Rijeka).

De renaissance vond in Istrië weinig weerklank. Alleen in Svetvinčenat ontstond in de 16de eeuw een plein met kerk, curiegebouw en loggia, dat kan doorgaan als voorbeeld van een stedelijk renaissancestisch ontwerp. Evenzo verging het de barok, die pas rond 1700 – dus heel laat – Istrië bereikte. Er was geen geld en er was geen plaats voor de rijke, decoratieve vormen van barok.

Het glagolitisch schrift

Hoewel heel Istrië in de eerste helft van het 2de millennium tot de Roomse wereldkerk behoorde en de kerk via

Rechts: tegen de wil van de Italiaanse regering annexeerde Gabriele d'Annunzio in 1919 Rijeka (Fiume) voor Italië.

zijn orden als cultuurdrager fungeerde, beijverden vooral de Slaven – en in het bijzonder de Kroaten – zich voor een eigen taal en schrift. Het glagolitisch schrift, dat de Slavische apostelen Cyrillus en Methodius in de 9de eeuw hadden ontwikkeld, was het eerste Slavische schrift. De Kroaten veranderden later de oorspronkelijke ronde letters in hoekige tekens.

Het glagolitisch alfabet, dat in zijn oudste vorm 38 letters bevatte, lijkt merkwaardig genoeg op geen enkel Europees of Aziatisch schrift. Aan de ene kant beantwoordde het geheel en al aan het klanksysteem en aan de andere kant diende het als cijferschrift. Voor de Roomse Kerk was deze geniale schepping van de twee door Byzantium uitgezonden apostelen niet alleen het werk van de duivel, maar ook gevaarlijk. Dus werd het glagolitisch schrift prompt verboden door Rome. In veel kerken en dorpspastorieën zijn echter nog glagolitische inscripties te zien die aantonen hoe lang dit schrift in gebruik is geweest ondanks alle verboden. Het zou ook lang duren voordat het Latijn definitief in Istrië ingang vond.

Het grootste deel van de middeleeuwse Kroatische literatuur werd gedrukt in het cyrillisch schrift. De belangrijkste drukkerijen bevonden zich niet toevallig in Istrië, want de boekdrukkunst werd hier sneller opgepikt dan in zuidelijk Dalmatië. Maar al voor de uitvinding van de boekdrukkunst waren er talrijke scriptoria – in Beram, Roč, Hum en Draguč – waar prachtig geïllustreerde liturgische codexen werden gemaakt. Ook de geesteswetenschappen schoten niet te kort. De pope (priester) Mikula uit Gologica schreef in de 14de eeuw de eerste rechtsregels, die gebaseerd waren op het Slavisch gewoonterecht. Weliswaar koesterde men ook later nog bepaalde gebruiken en tradities en de daardoor beïnvloede volkskunst, maar de grote, zichtbare culturele voortbrengselen zijn ontsproten aan vreemde overheersing.

Foto: Archiv für Kunst und Geschichte, Berlin

Istrië van de 19de eeuw tot nu

Toen Istrië in 1814 weer in Habsburgse handen kwam, werden Duits en Italiaans de belangrijkste voertalen. Ze werden verplicht gesteld. Tijdens de honderdjarige heerschappij van de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie moest de Slavische bevolking vechten voor haar culturele overleving. Vooral de plattelandsbevolking wist te voorkomen dat haar eigen taal, het 'Tsjavakisch', geheel verdween. Van grote betekenis daarbij waren de priesters, die oude tradities in stand hielden.

Ten gevolge van de Habsburgse taalverordeningen bestond er onder de Slaven een wijdverbreid analfabetisme. Op geen enkele school werd hun taal onderwezen. Bij gebrek aan een goede opleiding bleven de goedbetaalde banen in de industrie, die door de Oostenrijkers werd opgebouwd, voor de Slaven onbereikbaar. Kroaten en Slovenen mochten slechts hand- en spandiensten verrichten, die ook nog slecht werden betaald. Maar voordat de nationale beweging iets kon bereiken, brak de

Eerste Wereldoorlog uit en raakten alle nationalistische plannen op de achtergrond.

De ineenstorting van Oostenrijk-Hongarije stelde het nog jonge Italië in staat aanspraken te maken op het Istrisch schiereiland. Om de belangrijkste havensteden Triëst, Pula en Rijeka werd hevig gestreden. Oostenrijk had ze dringend nodig als toegang tot de zee. Verlies van de havensteden zou het einde betekenen van Oostenrijk als grote mogendheid. De legendarische putsch van Gabriele d'Annunzio, waardoor Fiume (Rijeka) bij Italië werd ingelijfd, voorkwam dat Oostenrijk weer voet aan de grond kreeg.

Met Italië als 'beschermer' verbreidde ook het fascisme zich in Istrië. Dat ging gepaard met veel represailles tegen de Slavische bevolking. Het gewapend verzet van alle anti-fascistisch krachten in Istrië tijdens WO II bracht de bevrijding van het schiereiland, dat in 1943 in Pazin uitgeroepen werd tot vrij gebied. Bij de oprichting van de Joegoslavische staat in 1945 werd Istrië (het deel zuidelijk van de Mirna) inge-

Foto: Thomas Stankevicz

DE GESCHIEDENIS VAN DALMATIË

deeld bij de deelrepubliek Kroatië en (bijgevolg) bij de 'Federale Volksrepubliek Joegoslavië' onder leiding van de Communistische Partij. Na de Tweede Wereldoorlog speelden vooral de havens een belangrijke rol: hier werd ook de zware industrie gevestigd.

Vanaf halverwege de jaren vijftig ontdekte men een lucratieve, tweede economische bron van bestaan: het toerisme. De tot nu toe belangrijkste toeristische centra aan de kust werden opgebouwd of uitgebouwd.

Tegenwoordig maakt het toerisme in deze regio een ongekende bloei door. Er wordt zeer veel geïnvesteerd in vakantiecetra en hotels om aan de enorme vraag te kunnen voldoen. Talrijke nieuwe, geprivatiseerde eethuizen, cafés en pensions zorgen voor nieuwe impulsen in het toerisme, dat vroeger in handen was van staatsbedrijven.

Boven: het toerisme is tegenwoordig de belangrijkste bron van inkomsten voor Istrië (Rovinj). Rechts: Illyrische bronzen sculptuur, 3de eeuw v.C.

Tot het huidige Dalmatië behoren de Adriatische kust van Rijeka tot aan de Bocht van Kotor en de groepen eilanden die deze met vele inhammen en baaien gezegende kust flankeren. Achter de kuststrook loopt de westelijke rand van het Dinarisch Gebergte, dat een gemiddelde hoogte van 1500 m bereikt. Helemaal in het zuidoosten is het kustgebied wel 300 km breed met vele evenwijdig aan de kust lopende valleien. Door het overwegend kale, rotsachtige landschap in het Dalmatische deel en de steile daling naar de Adriatische Zee zijn goede verbindingen van de kuststeden met het achterland altijd al moeilijk geweest. Dat is een verklaring waarom de Romeaanse cultuur, die op het westen was gericht, in bijna pure vorm aan de kust bewaard is gebleven, terwijl het binnenland eerst door de Byzantijnse en later door de Turkse cultuur werd gedomineerd. De kust draagt cultuurhistorisch gezien in mindere mate het stempel van de Slavi-

sche Balkan; in mediterrane steden als Zadar, Šibenik, Trogir, Split, Korčula en Dubrovnik is haar nauwe band met Italië zichtbaar.

Als men het vroeger had over het contrast tussen kust en binnenland bedoelde men het natuurlijk milieu; tegenwoordig daarentegen zijn de tegenstellingen grotendeels geworteld in een opnieuw opgelaaid nationalisme. De kust behoort overwegend tot Kroatië; alleen het zuidelijke deel is van Montenegro, dat zich nog Joegoslavië noemt. Maar het grootste deel van het binnenland behoort tot Bosnië. Een blik op de kaart bevestigt dat de lange geschiedenis van deze gewesten haar beslag heeft gekregen in de huidige staatsgrenzen.

Van de Illyriërs tot aan de Romeinen

Omstreeks 1200-800 v.C. trokken Illyrische stammen niet alleen naar Istrië, maar ook langs de kust en over de Balkan tot aan het Meer van Ohrid. In het noorden van de Adriatische kust waren het de *Histriërs* (Istrië) en de *Liburniërs*, in het zuiden de *Delmaten*. Van hen is de naam Dalmatië afgeleid.

Net als in Istrië vestigden de Illyrische stammen in Dalmatië zich eerst in het ontoegankelijke, beschermde bergland. Vanaf de 6de eeuw v.C. vestigden de Delmaten en de Liburniërs zich ook op de schiereilanden en eilanden en stichtten er steden. Daarmee legden ze de basis voor de later florerende handel. Net als de Histriërs in Istrië wisten ook de Delmaten hoe ze brons moesten bewerken; daarvan getuigen vele vondsten van grafgiften (helmen en vaatwerk). De kennis en ook de grondstoffen zijn wellicht via de handel met het noorden (met de Kelten?) over de barnsteenroute tot in Dalmatië doorgedrongen.

In de 5de eeuw v.C. arriveerden de eerste Griekse handelslieden. Zij waren op zoek naar nieuwe markten en goederen. Met hun komst ging er een frisse wind waaien in de Adriatische handel,

Foto: Archiv für Kunst und Geschichte, Berlin

maar ook in de piraterij langs de kust.

De Grieken namen echter geen genoegen met alleen maar handel, zij stichtten ook kolonies. De belangrijkste was Vis, dat teruggaat tot Dionysius van Syracuse (4de eeuw v.C.). Na de eerste nederzettingen op de eilanden volgden filialen op het vasteland zoals bijvoorbeeld Trogir, Aspalathos (Split) en Epidaurous (Cavtat).

Vast staat dat de Illyriërs veel van de Griekse cultuur overnamen, bv. op het gebied van recht, religie en techniek. Verder stichtten ze met succes stadstaten naar Grieks voorbeeld, die uitgroeiden tot serieus te nemen concurrenten van de Griekse kolonies. Geen wonder dat de toenemende machtsuitbreiding van de Illyriërs direct aanleiding was tot een gewapende krachtmeting om de heerschappij over de kust. Na 200 jaar samenleven hadden de Illyriërs zoveel opgezogen van de meer ontwikkelde cultuur van de Grieken, dat ze mochten rekenen op een overwinning op hun leermeesters. Omdat de Griekse kolonisten in de 3de eeuw v.C. verregaand op zichzelf waren aangewezen, daar de